

ומיד ממש ברגע זה ובמקום זה (אפילו אם זה מצב דלילה, "הבאים מצרימה"), כך שהרגע האחרון והגלות והנקודה האחרונה דהגלות נעשים רגע ראשון ונקודה ראשונה דגאולה,

ומ"ימי חייד" בזמן הזה ובמקום הזה, בלי שום הפסק כלל ח"ו (אפילו אם הוא כבר למעלה משבעים שנה וכיו"ב), עובר כאו"א מישראל מיד – בתכלית השלימות, "ראובן ושמעון נחתין ראובן ושמעון סלקין"⁴, בהמשך ד"כל ימי חייד" בימות המשיח, וחיים נצחיים שיהיו אז.

ובנוגע לפועל הכוונה היא, שהעבודה דבנ"י עתה צריכה להיות "להביא לימות המשיח", גלות כבר תיכף בפועל איך שהמצב ד"הבאים מצרימה" בגלות הוא באמת מצב ד"גאולת ישראל", ע"ז שמתכוננים בעצמם ומכינים אחרים למצב ד"ימות המשיח".

כולל ובמיוחד – בקשר עם יום ההילולא דהרמב"ם – ע"י שמתחזקים ומוסיפים בלימוד ספר משנה תורה להרמב"ם . . ובפרט – בספר הרמב"ם עצמו – הלכות מלך המשיח⁵, בשני הפרקים האחרונים דהלכות מלכים בסיום ספר משנה תורה.

ונוסף ללימודו בזה, להשפיע גם על עוד בנ"י מסביבתו, אנשים נשים וטף, באופן ד"והעמידו תלמידים הרבה"⁶, ומהם יראו וכן יעשו רבים.

ויהי רצון, שע"י עצם ההחלטה בדבר יקבלו תיכף ומיד את השכר, הקיום בפועל של דברי הרמב"ם בסיום ספרו⁷, שלאחר שישנו כבר "המלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו . . ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמת ה'" – שאז "בחזקת שהוא משיח" – שכבר יהי' מיד "משיח בודאי", ע"ז ש"עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל . . ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד כו".

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

שמות

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ג
(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי

"מכון לוי יצחק"

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה
שנת שבעים וחמש לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

שמות

און נוסף צו דעם אייגענעם לימוד בזה, זאל מען זען אויך משפיע זיין אויף אנדערע אידן ארום זיך, אנשים נשים וטף, באופן פון „והעמידו תלמידים הרבה“⁶, ומהם יראו וכן יעשו רבים.

ויהי רצון, אז דורך דער עצם החלטה בדבר זאל מען תיכף ומיד באקומען דעם שכר, דער קיום בפועל פון דברי הרמב"ם בסיום ספרו⁷, אז לאחרי וואס מ'האט שוין דעם „מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו . . . ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמת ה'" – וואס ער איז „בחזקת שהוא משיח" – זאל ער שוין גלייך ווערן „משיח בודאי", דורך דעם וואס „עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל . . . ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד כו".

(משיחות ש"פ שמות, כ"א טבת תשנ"ב)

כמדובר ריבוי פעמים דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שנוסף ע"ז שכבר „כלו כל הקיצין"¹, כבר עשו בני תשובה, וסיימו הכל, כולל גם – „לצחצח הכפתורים", וצריך רק שהקב"ה יפתח את עיניהם של בני שיראו שהגאולה האמיתית והשלימה כבר ישנה, ויושבים כבר לפני שולחן ערוך, בסעודת לויתן ושור הבר² וכו' וכו'.

מזה מובן . . . בדורנו זה ובזמננו זה, לאחרי שכבר סיימו הכל (כנ"ל), ישנה הבטחה גמורה בתורה, שבטח יהי „(תזכור יום צאתך ממצרים) כל ימי חיך . . . להביא לימות המשיח"³,

ובפשטות – שלא זקוקים להפסק ח"ו בין „כל ימי חיך" ו„ימות המשיח" (כמו שהי' אצל בני בכל הדורות שלפני דורנו זה), אלא „כל ימי חיך" דכאו"א מישראל, חיו הגשמיים כנשמה בגוף, כוללים בפשטות (גם) „ימות המשיח" בלי הפסק, מכיון שהגאולה באה תיכף

שמות בני ישראל" ומספרת ששמותם היו „ראובן שמעון וגו'" מובן שגם במנין פרטי השמות ישנה כוונה מיוחדת, מלבד הידיעה „שלא שינו את שמם", כי בתורה הרי הכל בדיוק.

ב. עוד נאמר במדרש³ על הפסוק „ואלה שמות": „שקולים הן ישראל כצבא השמים, נאמר כאן שמות ונאמר בכוכבים שמות שנאמר (תהלים קמז) מונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא. אף הקב"ה כשירדו ישראל למצרים מנה מספרם כמה היו ולפי שהם משולים לכוכבים קרא שמות לכולם הדא הוא דכתיב ואלה שמות בני ישראל וגו'".

כלומר, שהקב"ה קרא אותם בשמות כדי להדגיש חשיבותם. בשעה שישראל הולכים לגלות עלולים הם ח"ו לילך שם לאבדון, לפיכך מונה אותם הקב"ה וקורא אותם בשמות, כדי שלא יתבטלו, כי „דבר (שנמנה) במנין לא בטל"⁴, ומכל שכן שדבר שנקרא בשם אינו נשכח שזוהי חשיבות גדולה יותר מ"דבר שבמנין"⁵. כפי שהדין הוא בשכחה, שאם שכח בעל-הבית תבואה או פרות בשדה הרי זה שכחה ושייך לעניים. אבל כאשר שוכח דבר הנקרא בשם מיוחד, כלשון המשנה⁶: „כל זית שיש לו שם בשדה", אינו שכחה. כלומר, שאף שלפי שעה ובחיצוניות הרי שכחם בעל הבית, אין זה כשאר השכחות שנעשים הפקר לעניים, כי משום חשיבותו אין השכחה שכחה אמיתית, ובפנימיות לא שכחם מעולם בעל-הבית. כך הוא גם לגבי הגלות, שבחיצוניות

א. הספר השני של חמשת חומשי תורה נקרא בשם שמות, לכאורה – על שם תחילתו: „ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה". ברם כיון, שכל הספר נקרא כן, הכרח הוא לומר שהשם מבטא בתוכו את תוכן הספר בכללותו¹ ולא רק את תחילתו.

בתחילת הפרשה הראשונה בספר שמות נמנים שמותיהם של בני ישראל שבאו מצרימה, וידועה הקושיא בזה: הרי כבר נמנו השמות בפ' ויגש ואדרבה בפירוט יותר, לשם מה מונה אותם התורה שנית בפ' שמות? גם בפ' ויגש יש להבין: שמות בני יעקב כבר הוזכרו בפ' ויצא ובפ' וישלח, והיה די בכך שיאמר בפ' ויגש בקיצור שיעקב ובניו באו מצרימה, והיינו יודעים מי הם – אף שלא היינו יודעים שמות בני בניו של יעקב – לשם מה צריכה התורה למנותם בפרטיות?

במדרש נאמר², שהתורה מונה את השמות, כדי לרמוז, שכל מאתיים ועשר שנות גלות לא גרמו להם לשנות שמותם: „לא שינו את שמם"; אותם השמות שהיו להם בבואם מצרימה נשאר אצלם גם בצאתם משם. על כן מציינת התורה את שמותם בבואם למצרים, כדי להראות שהן הן אותם השמות של בני ישראל כפי שנקראו בפרשיות שלאחר מכן ביציאת מצרים.

אבל, אין זה לכאורה, ביאור מספיק מדוע מספרת התורה איזה שמות היו לבני ישראל בעת ירידתם למצרים – „ראובן שמעון" וכיו"ב; לפי המדרש חשוב רק לדעת שלא שינו את שמם. ומכך שהתורה אומרת „ואלה

(3) שמו"ד פ"א, ג.

(4) ביצה ג, ב. שו"ע יו"ד סי' קי"א.

(5) דבר שבמנין – מדרבנן לא בטל, רמ"א שם. דבר שיש לו שם אינו שכחה נלמד מן הכתוב – מדאורייתא (רמב"ם הל' מתנות עניים פ"ה הכ"ג).

(6) פאה פ"ז מ"א.

(6) אבות פ"א מ"א.

(7) הל' מלכים ספ"א.

מ'האָט שוין אַלץ פאַרענדיקט (כנ"ל), האָט מען די הבטחה גמורה אין תורה, אַז עס וועט זיכער זיין "תזכור את יום צאתך מארץ מצרים) כל ימי חיך . . להביא לימות המשיח"³,

ובפשטות – אַז מ'דאַרף ניט אַנקומען צו אַ הפסק ח"ו צווישן "כל ימי חיך" און "ימות המשיח" (ווי דאָס איז געווען באַ אידן בכל הדורות שלפני דורנו זה), נאָר "כל ימי חיך" פון יעדער איד, זיינע חיים גשמיים אַלס נשמה בגוף, זיינען כולל בפשטות (אויך) "ימות המשיח" בלי הפסק, וואָרום די גאולה קומט תיכף ומיד ממש ברגע זה ובמקום זה (אפילו אויב דאָס איז אַ מצב פון לילה, "הבאים מצרימה"), אַזוי אַז דער רגע האחרון פון גלות און די נקודה אחרונה פון גלות ווערט דער רגע ראשון און נקודה ראשונה פון גאולה,

און פון "ימי חיך" בזמן הזה ובמקום הזה, בלי שום הפסק כלל ח"ו (אפילו אויב ער איז שוין עלטער פון שבעים שנה וכיו"ב), גייט יעדער איד גלייך איבער – בתכלית השלימות, "ראובן ושמעון נחתין ראובן ושמעון סלקין"⁴, אין דעם המשך פון "כל ימי חיך" בימות המשיח, און חיים נצחיים וואָס וועט דעמולט זיין.

ובנוגע לפועל מיינט עס, אַז די עבודה פון אידן איצטער דאַרף זיין "להביא לימות המשיח", צו שוין גלייך מגלה זיין בפועל ווי דער מצב פון "הבאים מצרימה" אין גלות איז באמת אַ מצב פון "גאולת ישראל", דורך דעם וואָס מ'גרייט זיך אַליין און מ'גרייט צו אַנדערע צו דעם מצב פון "ימות המשיח".

כולל ובמיוחד – בקשר מיט דעם יום ההילולא פון דעם רמב"ם – דורך מחזק זיין און מוסיף זיין אין לימוד ספר משנה תורה להרמב"ם . . ובפרט – אין ספר הרמב"ם עצמו – הלכות מלך המשיח⁵, אין די לעצטע צוויי פרקים פון הלכות מלכים בסיום ספר משנה תורה.

(3) ברכות יב, ב.

(4) ויק"ר פל"ב, ה. וש"נ.

(5) כ"ה הכותרת בדפוס ויניצאה רפד. שי.

נראה כשכחה ח"ו, ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני⁷, אך כיון שבני ישראל הם דבר חשוב, שהרי "הקב"ה קרא שמות לכולם", אינם יכולים ליבטל או להיות הפקר ח"ו, כי הקב"ה אינו שוכחם לעולם.

לכן – אף שבתחילה מדמה המדרש את ישראל לצבא השמים סתם, שבהם נכללים גם השמש והירח – מסיים המדרש שישאל "משולים לכוכבים". כי בצבא השמים עצמו יש לכוכבים יתרון על השמש והירח. על השמש וירח כתיב⁸: "וחפרה הלבנה ובושה החמה". אבל הכוכבים קיימים לעד, וכן גם בני ישראל⁹.

כמדובר כמה פעמים¹⁰, יש לפירושים שונים על אותו פסוק שייכות ביניהם. וכן הוא לגבי שני המדרשים שהובאו לעיל: על ידי זה שהקב"ה קרא לבני ישראל בשמות, נעשו לדבר חשוב שאינו בטל; וזה עצמו נתן בהם הכה (כנאמר במדרש השני) "שלא שינו את שמם", שגלות מצרים לא השפיעה עליהם ויצאו משם באותן שמות שבאו עמם לשם.

ג. דיוק נוסף ישנו¹¹ בפסוק ואלה שמות וגו', שבוה מרומז שצדיקים "דומים לבוראם". במדרש נאמר¹²: "הרשעים הן קודמין לשמן – גלית שמו, נבל שמו וכו', אבל הצדיקים שמן קודמין – ושמו קיש ושמו שאול, ושמו ישי וכו', דומין לבוראם, שנאמר ושמי הוי' לא נודעתי להם", וזה מרומז גם בפסוק זה: תחילה נאמר "ואלה שמות" וגו' ואחר כך – השבטים עצמם, "ראובן שמעון" וגו'.

ואף רמז זה קשור לשני הפירושים של המדרש שהובאו לעיל: שהסיבה שבני ישראל "משולים לכוכבים", ו"לא שינו את שמם" היא

(7) ישע' מט, יד.

(8) ישע' כד, כג.

(9) דב"ר פ"א, יד.

(10) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 35.

(11) ראה אזה"ת ר"פ שמות.

(12) רות רבה פ"ד, ג. וראה במד"ד פ"י, ה. אסת"ר פ"ו, ב.

משום שבני ישראל, צדיקים, "דומים לבוראם".

ד. מבורא במקומות רבים בחסידות, שהאור האלוקי הורד למטה להחיות ולהוות את העולם, אינו אלא מבחינת ה"שם" של הקב"ה, שהוא זיו והארה בלבד, כנאמר "מלך שמו נקרא עליהם", שרק שם המלך בלבד נקרא על מדינתו, ששמו של אדם אינו קשור לעצמותו ואינו אלא כדי שהוולת יוכל ליצור קשר עמו. אבל הקב"ה עצמו הוא קדוש ומובדל ואין לנבראים כל ערך אליו.

מצד הקשר של בשמות ישראל עם עצמות, הרי הם "חלק אלקה ממעל ממש"¹³ ואין לכל העולמות ערך אליהם, ואין לכל הנבראים כל תפיסה והשגה בנשמות ישראל. ומה שנמשך בגוף, הוא רק הארה מהנשמה, כי, כאמור, צדיקים – שהכוונה בזה היא לכל בני ישראל, כמו שכתוב¹⁴: "ועמך כולם צדיקים" – "דומים לבוראם", וכשם שמהבורא רק הארה נמשכת בעולם, כך גם נמשך בגוף רק הארה מהנשמה¹⁵. כי הגוף אינו כלי לקלוט את עצם הנשמה.

וזהו הרמז בפסוק: "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה", רק ה"שמות", ההארה מנשמות ישראל, באו מצרימה, להגבלות העולם הזה בכלל והגלות בפרט (מצרים מלשון מיצר וגבול), אבל עצם הנשמה אינה יכולה לבוא בגלות, ומאחר ובנשמה עצמה אין שייך כלל גלות, נותנת היא כח גם להארת הנשמה שיהיה לה התוקף לבל תתפעל מההעלמות וההסתרים ולהשאר בשלימות גם כשירדת למטה ובגלות.

ה. כשם שעצם הנשמה, שהיא נעלית מירידה לגוף, נותנת תוקף בהארת הנשמה, כך הוא גם להיפך: עבודת הארת הנשמה הירודת

(13) תניא רפ"ב.

(14) ישע' ס, כא.

(15) ראה ברכות י, א: מה הקב"ה כל אף נשמה כו'.

למטה בגוף, גורמת להתעלות גם בעצם הנשמה. תכלית ירידת הנשמה למטה הרי היא בשביל העליה שיש לנשמה מירידה זו. וידוע¹⁶ שעליה זו אינה רק בהארת הנשמה, אלא גם, עצם הנשמה כפי שהיא למעלה, מתעלית ומתורוממת למדריגה כזו, שמצד עצמה לבד (ללא העבודה של הארת הנשמה בגוף) לא היתה יכולה להשיגה.

סיבת הדבר שביכולת ההארה, השם של הנשמה להביא לעליה גם בעצם, היא משום שהשם נוגע בהעצם, אף שהוא הארה בלבד. וכפי שאנו רואים שכשקוראים לאדם בשמו, הרי הוא נפנה בכל עצמותו. כן ידועה אחת העצות לעורר אדם מהתעלפות חזקה (שאו אין פועלים באדם כוחות הגלויים של הנפש), ללחוש באזניו את שמו, שנקרא בו על פי תורה, ועל ידי כך מעוררים את עצם הנפש, שישוב להחיות ולפעול בגוף.

ואף בזה צדיקים "דומים לבוראם": על ידי עבודת האדם בעולם, – אף שהיא נעשית בעולם הזה, בו מאירה רק "הארה" מאלקות – נעשה נחת רוח לפני הקב"ה בעצמו, כמאמר רז"ל¹⁷: "נחת רוח לפני", שהקב"ה אומר: נחת רוח היא לי עצמי, שעשו בני ישראל רצוני.

1. העבודה למטה בגוף צריכה להיות בבירור הגוף ונפש הבהמית וחלקו של כל אחד בעולם. לא זו בלבד שאין להתפעל ולהתחשב בכל ההפרעות וההעלמות של הגוף ונפש הבהמית ולעסוק בתוקף בעניני הנשמה של לימוד התורה וקיום המצוות – שבזה שווים כל בני ישראל; אלא שהעבודה צריכה להיות גם לבד ולהפוך את הגוף ונפש הבהמית וחלקו בעולם, לעשות מהם כלי לאלקות – שבזה יש לכל אחד סוג עבודה משלו, משום שהוא צריך לעבוד בגופו ונפשו הבהמית וחלקו שלו בעולם.

ולכן מדגישה התורה את שמותיהם השונים של בני ישראל: "ראובן שמעון וגו'". שם היהודי מורה על הציור שנהיה בנשמה לאחר שמתקשרת עם הגוף. לנשמה עצמה אין שם, משום שאין לה ציור, ודוקא מצד התקשרותה עם הגוף (שלה), היא מקבלת ציור ושם¹⁸. וכיון שגוף אחד מחולק מחבירו, יש לכל אדם תואר מיוחד ושם מיוחד, שהוא גם מרמז על אופן העבודה המיוחדת של כל אדם.

ודוקא על ידי "שמות בני ישראל", על ידי עבודתו של כל אחד מישראל בנפרד לברר הגוף ונפש הבהמית שלו וחלקו בעולם, נפעלת התכלית של "הבאים מצרימה", העליה הבאה כתוצאה מן הירידה.

2. מעתה מובן מדוע נקרא הספר "שמות", כי השם אכן מבטא את כללות תוכן הספר. הספר הראשון (בראשית) נקרא "ספר הישר"¹⁹, שבו מדובר על האבות, הנקראים "ישרים", שלגביהם לא היה שייך אמיתית ענין הגלות. יעקב אמנם ירד למצרים, אבל לא החלה אז עדיין גלות מצרים. יתירה מזו: המדרש אומר²⁰: "כל זמן שיוסף היה קיים לא היה להם משוי של מצרים", כי האבות היו נעלים מלהיות בגלות, וגם ביוסף נאמר: ואלה תולדות יעקב יוסף – שיוסף המשיך וגילה את עניני יעקב²¹. ורק כש"מת יוסף – נתנו עליהם משוי", משא הגלות. ולכן החלה אז, אצל הבנים, העבודה של "שמות בני ישראל" – הירידה לגלות והעבודה שהביאה ליציאת מצרים.

ולכן נוגע השם "שמות" לכללות תוכן הספר, שכן הוא מורה על כללות אופן העבודה של הבנים בהיותם בגלות: (א) רק השם, הארה מעצם הנשמה שרוי בגלות; ועצם הנשמה,

(18) לקו"ת בלק (סו, ג).

(19) יהושע י, יג. ע"ז כה, א.

(20) שמות פ"א, ד.

(21) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 59 וע' 86.

(ה'תשנ"א), ר"ת (הי' תהא שנת) נפלאות אראנו.

ולכן, יש לעודד ולחזק את רוחם של בני ע"י ההכרזה שהקב"ה אומר בכל יום באופן דחדש ממש "פקד פקדתי אתכם", ומשיח צדקנו "עומד אחר כתלנו"⁹, ו"הנה זה בא"¹⁰, ויש להתכונן לקבל את פניו ע"י ההוספה בקיום התומ"צ, כפס"ד הרמב"ם¹¹ (בעל יום ההילולא דכ"ף טבת, מוצש"ק זה) שע"י "מצוה אחת, הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה".

(משיחות ש"פ שמות, י"ט טבת תנש"א)

(9) שה"ש ב, ט.

(10) שם ח. וראה שהש"ר עה"פ (פ"ב, ח (ב)).

(11) הל' תשובה פ"ג ה"ד.

נח.

מ'האָט שוין גערעדט מערערע מאָל דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, אַז נוסף אויף דעם וואָס ס'איז שוין „כלו כל הקיצין"¹, האָבן אידן שוין תשובה געטאַן, און מ'האָט שוין אַלץ פאַרענדיקט, כולל אויך – „צופוצן די קנעפּלעך", און מ'דאַרף נאָר האָבן אַז דער אויבערשטער זאָל אויפּעפענען די אויגן פון אידן זיי זאָלן זען ווי ס'איז שוין דאָ די גאולה האמיתית והשלימה, און מ'זיצט שוין באַ דעם שולחן ערוך, בסעודת לויתן ושור הבר² וכו' וכו'.

דערפון איז פאַרשטאַנדיק . . בדורנו זה ובזמננו זה, לאחרי וואָס

(1) סנהדרין צו, ב.

(2) ראה ב"ב עד, ב ואילך. פסחים קיט, ב. ועוד.

הוספה בשורת הגאולה

יב.

לפי כל הסימנים שבדברי חז"ל עומדים אנו בסוף זמן הגלות, לאחר שכבר "כלו כל הקיצין"¹, וכבר עשו תשובה, ובלשונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (לפני עשרות שנים) שכבר סיימו כל עניני העבודה, גם "צחצוח הכפתורים"², ועומדים מוכנים ("עמדו הכן כולכם") לקבל פני משיח צדקנו³.

* * *

גם לאחר קושי ואריכות הגלות האחרון במשך יותר מאלף ותשע מאות שנה (שלא בערך לגלות מצרים במשך מאתיים ועשר שנה) – מציאותם של "בני ישראל" היא בעצם למעלה מגלות, וכל רגע נוסף שנמצאים בגלות ה"ז באופן דהבאים מצרימה"⁴, "כאילו אותו יום נכנסו למצרים"⁵, ועומדים הם בתוקף האמונה והבטחון שתיכף ומיד יקיים הקב"ה הבטחתו "פקד פקדתי אתכם"⁶ בגאולה האמיתית והשלמה, ובפרט כששומעים ממש רבינו שבדורנו⁷, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שכבר סיימו כל עניני העבודה ועומדים מוכנים לקבלת פני משיח צדקנו, ועאכו"כ לאחר שישנה גם השלימות דארבעים שנה, "נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"⁸, ועומדים בשנת ה"א

(1) סנהדרין צו, ב.

(2) שיחת שמח"ת תרפ"ט.

(3) ראה "היום יום" ט"ו טבת. ובכ"מ.

(4) שמות א, א.

(5) שמו"ר ריש פרשתנו (פ"א, ד). תנחומא שם ג.

(6) שמות ג, טז.

(7) ראה ב"ר פנ"ו, ז: "אין דור שאין בו כמשה". וראה זח"ג רעג, א. תקו"ז תס"ט (קיב,

רע"א. קיד, רע"א). תניא פמ"ד. שם אגה"ק ביאור לסי' ז"ך בסופו.

(8) תבוא כט, ג.

לקוטי

שמות

שיחות

כיון שהיא גבוהה ונעלית מלהיות בגלות, הרי היא נותנת כוח בעבודה של הארת הנשמה. (ב) העבודה צריכה להיות בבחינת השם, לברר ולהעלות הגוף, נפש הבהמית וחלקו בעולם, שעל ידי זה באה יציאת מצרים ונפעלת עליה גם בעצם הנשמה – עד לעשיית משכן ושכנתי בתוכם – בתוך כל אחד ואחד.

ח. ככלל סיפורי התורה, ישנה גם בזה הוראה נצחית, לכל דור ובכל מקום:

ככל הזמנים ובמצבים הקשים ביותר של הגלות, על האדם לדעת, שאין לו להבהל ודאי שאסור לו להתייחס ח"ו, משום שעצם הנשמה של איש ישראל אינו נמצא בגלות לעולם, ושום העלם והסתר אינו שייך לגביו, יתירה מזה: העצם נותן גם כוח לאדם למטה לבל יתפעל מהגלות ולבצע את עבודתו הפרטית בגוף ונפש הבהמית וחלקו בעולם, עבודה שהיא גדולה נעלית מאד – המביאה עילוי גם בעצם הנשמה, עד לושכנתי בתוכם; בגאולה השלימה בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ שמות תשי"ט)

ט. חייו האמיתיים של אדם מישראל אינם החיים הגשמיים, כי אם הרוחניים²². לפי זה מובן שכשהתורה מספרת: "וימררו את חייהם וגו'", פירושו (נוסף על פשוטו של מקרא – ש"אין מקרא יוצא מידי פשוטו"²³) שהמצרים מיררו את חייהם הרוחניים של בני ישראל על ידי העבודה הקשה של "בחומר ובלבנים וגו'". וצריך ביאור: אפשר על ידי עבודת פרך למרר את החיים הגשמיים, אבל כיצד יכולה עבודה קשה "בחומר ובלבנים" למרר את חייו הרוחניים של היהודי? הן אמת, שעבודה קשה יכולה להפריע לחיים הרוחניים, ללימוד התורה

(22) ראה אגה"ק סכ"ז בענין חיי הצדיק. והרי – ועמך כולם צדיקים. ויתרון בצדיק ממש – שחייהם אינם "כי אם" ריחים רוחניים.

(23) שבת סג, א. וש"נ.

וקיום המצוות; אבל לשון הכתוב הוא, "וימררו את חייהם", לא מדובר על כך שעבודת הפרך הפריעה לחיי הרוחניות, כי אם גם, שהחיים רוחניים עצמם נעשו מרים – כיצד, אם כן, נתמררו חיים רוחניים על ידי עבודת פרך גשמית?

י. את ההלכה, שאסור לרדות עבד עברי ב"עבודת פרך" מפרש הרמב"ם²⁴ שהכוונה היא ל"עבודה שאין לה קצבה ואין לה תועלת". ומבאר ב"הגהות מיימוניות", שהדבר נלמד מעבודת פרך שעבדו בני ישראל במצרים. בכך, שעבודת פרך שהיתה במצרים היא "עבודה שאין לה קצבה ואין לה תועלת" אפשר להבין כיצד מיררה את חייהם הרוחניים של בני ישראל במצרים.

כשאדם עוסק בענינים גשמיים כנדרש על פי תורה, הרי זו עבודה שיש לה קצבה ותועלת. שהרי נתנה תורה קצבה ושיעור, עד כמה מותר לאדם להיות טרוד בעסק: הוא צריך להתעסק בעסק הפרנסה רק עד כמה שנדרש לעשות כלי לברכת הוי', במילא ישנה הגבלה לגבי הכוחות שבהם יוכל להשתמש לשם כך – "יגיע כפיך כי תאכל" – יגיעת הכפיים, הכוחות החיצוניים והפחותים, אבל לא יגיעת הראש והכוחות הנעלים יותר²⁵. נוסף לכך יש "קצבה" בזמן, שבו יהיה עסוק בעניני הפרנסה, שכן חובה לבעל עסק לקבוע לו כל יום זמן לתפילה בציבור, קביעות עתים לתורה וכו'.

ואז מביא העסק "תועלת": כיון שהוא עוסק בו באופן הראוי על פי תורה, נעשה ה"תעשה" שלו כלי ל"וברכך הוי' אלקיך"²⁶.

לא כן כאשר אדם מתעסק לפרנסתו ביגיע ראשו, שמחפש עצות ותחבולות להרויח יותר ויותר, הרי זו "עבודה שאין לה קצבה ואין לה תועלת".

(24) פ"א מהל' עבדים ה"ו.

(25) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 45.

(26) דברים טו, יח.

תועלת אין בזה – כמו שנאמר לא לחכמים להם²⁷, – את הפרנסה הרי נותן הקב"ה ותחבולות האדם לא יועילו כאן. אדרבה, הם עוד עלולות להויק²⁸, וגם "אין לה קצבה" – אין שיעור ליגיעה כזו: בא ערב, העובדים והשכירים הלכו לבתיהם, הגיעה שעת נעילת העסק, אך הוא, בעל העסק, עדיין עומד וחושב אודות העסק; וגם כשגומר עסקיו ושב לביתו – הרי במקום שיהיה לו קביעות ללימוד תורה, נגלה וחסידות, הרי הוא מתרוצץ – בפועל, או לפחות במחשבה – בעניני העסק; ואפילו כשהולך לישון הרי "רעיוןך על משכבך סלקו"²⁹, הוא עדיין מחפש תחבולות שונות בקשר לעסקיו, ומובן, שאפילו בשעה שישן, הרי חלומותיו מלאים בעניני העסק שהרהר בהם במשך היום³⁰. גם לגבי יושב אוהל, תיתכן מציאות דומה. גם אם אינו שקוע בעסק, הוא יכול, להיות שקוע בכבוד המדומה וכיוצא בזה: שוא פגע בו מישוהו, והוא הרי תלמיד חכם, ואם כן צריך הוא לשמור על "כבוד התורה"; וכיון ש"צדיקים דומים לבוראם", עליו ללכת בדרכי הקב"ה – וכשם שהקב"ה כביכול משלם מדה כנגד מדה, גם הוא צריך להתנהג כן, ולבוא חשבון עם הנ"ל.

ואם "כבוד התורה" יקר אצלו ביותר עליו לשלם להווא "כפל" ו"ארבעה וחמשה". ובוה עוסקת מחשבתו כל העת; וגם כשהולך לישון מתבטא בזה חשבון הנפש "שלו" לפני השינה. ומובן שהדבר משפיע גם אחר כך על חלומותיו.

כשאדם חושב על שמירת בריאות גופו – עושה זאת מסתם מתוך חשבון: "היות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא"³¹, ובפרט עוד,

27 קהלת ט, יא.

28 ראה ספר דרך מצותיך קז, ב.

29 דניאל ב, כט.

30 ראה ברכות נה, ס"ב.

31 רמב"ם רפ"ד מהל' דיעות וראה לקו"ש [המתורגם]

ח"ג ע' 60 הערה 9.

אבל אינו מנצל זאת לצורך העבודה המוטלת עליו, עד שאדרבה, יש בה משום הפרעה לעבודתו.

לכל אדם נועדה שליחות משלו שלמענה ירדה נשמתו למטה. כאשר היצ"ר רוצה להפריע לו מעבודתו – ויודע הוא שאם ינסה לפתותו שיפסיק לגמרי לעסוק בעבודת השם, לא יצליח – מסכים היצ"ר שיעסוק בעבודת ה', אלא שמפתה אותו לעסוק לא בעבודתו שלו, כי אם בעבודה השייכת לאחר.

בכללות נחלקים בני ישראל לשני סוגים: א) יושבי אוהל, ובפרט תלמידי הישיבות, שעיקר ענינם הוא לימוד תורה. אמנם גם הם צריכים לעסוק בקו של גמילות חסדים – נתינת צדקה (בגשמיות וברוחניות) ובפרט – הפצת המעיינות – כי "כל האומר אין לי אלא תורה, אפילו תורה אין לו"³⁶, שצריך להתעסק גם בגמילות חסדים; אבל ענינם העיקרי הוא תורה³⁷. ב) בעלי עסק, עיקר ענינם הוא קיום המצוות, שעיקר מצוות מעשיות היא מצוות הצדקה³⁸ – לתת צדקה בגשמיות, ולהפיץ מעיינות היהדות, תורה וחסידות, שוהי צדקה ברוחניות. אבל כיון, שכל עניני קדושה קשורים ביניהם באופן של התכללות, צריך שיהיה אצל הבעלי עסק גם קביעות עתים לתורה, בנוסף לעיקר עבודתם בקו המצוות והצדקה³⁹.

אלא שישנן "נשמות התועות", בני אדם שאינם רוצים למלא את התפקיד שהוטל עליהם ומחפשים ענינים השייכים לאחרים. ישנם בעלי בתים, שכאשר נתבעים לנתינת הצדקה והפצת

36 יבמות קט, ב. וראה ספר המאמרים ה'תש"ח ע' 266 הערה ז.

37 ראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 84.

38 ראה תניא פל"ו.

39 ראה שיחת חי אלול תשכ"ב.

המעיינות, עונים הם, "שדוקא כעת" אינם יכולים להקדיש זמנכם לזולת, משום שהזמן דרוש להם לעצמם: לפתע הוא נעשה מאריך בתפילה, מתמיד בלימוד; ולאחר ההתמדה – מוכרח הוא לרוץ לעסק, ובמילא אין לו זמן לתת צדקה ולעשות לטובת יהודי שני. כך גם ישנם יושבי אוהל ותלמידי הישיבות, העוסקים בצדקה דוקא בזמן הקבוע ללימוד התורה.

ולעתים קרובות דרכם של אלו ה"נשמות התועות", שדוקא בקו השני, שאינו שייך להם, הרי התעסקותם היא במרץ וחיות (אבל רק בתחילה). ואף אמנם הם עניני קדושה, אבל כיון, שאין זה תפקיד של נשמה זו, הרי זה ענין של "וימררו את חיהם", כי מנצלים את החיות של נפש האלוקית לענינים שאינם תפקידה – עד ובאופן המפריעים לתפקיד⁴⁰.

ג. משום כך גם היתה היציאה מגלות מצרים על ידי "משכו וקחו לכם", בכך שלקחו את הע"ו של מצרים (כבש) ושחטו אותו לעיני המצריים, שדבר זה בא הרי מכח שאין לו קצבה, מסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת. עם זה ניצלו את תוקף הנפש האלוקית והשתמשו בו במקומו הנכון, כציווי הקב"ה. וזה הביא את ה"חרות", כהלשון של תיקוני זוהר: "חרות מטפשותא"⁴¹, – שהשיגו את הדעת הנכונה, להבחין מה בא מנפש האלוקית ומה מקורו מנפש הבהמית וממה שלמטה מזה. זהו מובנו של יציאת מצרים ברוחניות, שהכוחות של נפש האלוקית יצאו מגלות מצרים, ומכך באה הגאולה גם בגשמיות.

(מלוקט משיחות)

ליל ב' דחג הפסח תשי"ט ותש"כ)

40 ע"ד תורה"ש מבטלין (כתובות יז, א).

41 תל' נו.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד